

Datum
2019-05-15
Vår referens
Lisa Bülow
Miljöinspektör

Tjänsteskrivelse

Miljönämnden 2019-02-19 Rapport om Kemikalietillsyn 2018 - PFAS - Högfluorerade ämnen MN-2018-03793

Sammanfattning

Under 2018 har miljöförvaltningarna i Malmö stad, Helsingborg, Göteborg och Stockholm genomfört ett tillsynsprojekt för att kontrollera PFAS i olika produkter; kosmetiska produkter, vallor och mattor. PFAS är ett samlingsnamn för en stor grupp högfluorerade ämnen som har miljö- och hälsofarliga egenskaper. Miljöförvaltningen i Malmö stad har haft ansvar för att driva delprojektet som fokuserar på PFAS i kosmetiska produkter. Inom delprojektet har, utöver PFAS, även märkning och förekomsten av mikroplaster i kosmetiska produkter kontrollerats. Miljöförvaltningen i Malmö stad höll även ett frukostseminarium kring PFAS för de butiker som omfattas av tillsyn. Resultatet i delprojektet visar att 16 av 20 analyserade kosmetiska produkter innehåller PFAS.

I de cirka 500 produkter som kontrollerade konstaterades att:

- 135 produkter brister avseende märkning.
- 62 produkter innehåller ett eller flera ämnen som skulle kunna definieras som mikroplaster.

Förslag till beslut

1. Miljönämnden godkänner rapporten.
2. Miljönämnden överlämnar rapportens huvuddel samt Bilaga 3 – Delprojekt Kosmetiska produkter för kännedom till besökta återförsäljare samt deltagare i seminarium i Malmö kommun

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelsen, daterad 2019-05-15.
- Bilaga 1: Rapport Kemikalietillsyn 2018 – PFAS – Högfluorerade ämnen

Beslutsplanering

Miljönämnden, 2019-06-11

Beslutet skickas till

- Butiker som besökts inom projektet.
- Deltagare i seminarium.

Ärendet

Miljöförvaltningarna i Malmö stad, Göteborg, Helsingborg och Stockholm samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. Under 2018 har förvaltningarna genomfört ett projekt kring PFAS i konsumentprodukter. PFAS är en grupp av miljö- och hälsofarliga ämnen som förekommer i många olika typer av produkter. Inom projektet har vi fokuserat på tre olika produktgrupper – mattor, skidvalla och kosmetiska produkter – och besökt butiker som säljer dessa. Projektet har i sin helhet syftat till att bidra till en minskad påverkan av farliga kemiska ämnen på människors hälsa och miljön. Miljöförvaltningen i Malmö stad valde att fokusera på PFAS i kosmetiska produkter med anledning av de begränsningsregler för PFAS som kommer att införas inom EU i juli 2020. Fokus har främst legat på foundation och solskyddsprodukter. (Se bilaga 3 för mer information).

Innan tillsyn genomfördes bjöd miljöförvaltningen in samtliga företag i Malmö som arbetar med försäljning eller inköp av kosmetiska produkter i butik till ett frukostseminarium. Syftet med seminariet var att informera om de krav som gäller för kemikalier och märkning av kosmetiska produkter.

Vid besök i butiker som säljer kosmetiska produkter har förekomsten av PFAS och mikroplaster kontrollerats i innehållsförteckningar. 20 kosmetiska produkter har köpts in för analys och spårning av PFAS. Utöver det har andra märkningsregler, så som varningstexter och kontaktuppgifter med mera, kontrollerats på produkterna. Syftet med tillsynen har varit att:

- kontrollera hur vanligt förekommande olika typer av PFAS är i kosmetiska produkter,
- informera om förekomsten av och riskerna med högfluorerade ämnen i konsumentprodukter samt
- uppmuntra butikerna till att bidra till en minskad förekomst av ämnena.

Bakgrund

PFAS-högfluorerade ämnen är ett samlingsnamn för en stor grupp ämnen som har använts inom industrin sedan 1950-talet. På grund av ämnenas unika vatten-, smuts- och fettavvisande egenskaper finns de i ett stort antal konsumentprodukter som innehåller dessa ämnen. Några exempel är textilier, brandsläckningsmedel, kosmetiska produkter och skidvallor. PFAS läcker ut till miljön från användning inom industrin och från konsumentvaror. I naturen bryts de ner mycket långsamt eller inte alls. Ämnena kan spridas över stora ytor och når både grundvatten och dricksvatten. PFAS har hälsofarliga egenskaper, de misstänks vara cancerframkallande och har kopplats till störningar i reproduktion och till beteendeförändringar. Vi kan bland annat få i oss ämnena via huden om vi använder produkter eller varor som innehåller eller har behandlats med PFAS. Ämnena kan överföras till foster via moderkakan och till spädbarn via modersmjölk. PFAS kan påverka fostrets och spädbarnets utveckling och tillväxt.

Mikroplast är ett samlingsnamn för plastpartiklar som är mindre än fem millimeter. Plastartiklar kan vara giftiga i sig men de kan också binda till sig miljögifter och fungerar då som bärare av giftiga ämnen. Idag betraktas mikroplaster i vattenmiljön som ett av vår tids allvarligaste miljöhot. Mikroplast kan förekomma i kosmetiska produkter som är tänkta att ha en skrubbande effekt. Exempel på produkt är kroppsskrubb, peeling- och duschkräm. De förekommer också i en mängd andra kosmetiska produkter till exempel tandkräm, schampo och hudkrämer. Den 1 juli 2018 kom ett förbud mot plastpartiklar i kosmetiska produkter. Förbudet omfattar dock endast produkter som: innehåller plastpartiklar som har tillsatts för att ha en rengörande, skrubbande eller polerande effekt, och är avsedda att avlägsnas eller spottas ut efter att den använts på hud, hår, slemhinnor eller tänder.

Resultat och slutsatser

Övergripande för hela storstadsprojektet

- Sammanlagt analyserades 37 produkter: åtta mattor, nio skidvallor och 20 kosmetiska produkter. PFAS påvisades i 29 av de analyserade produkterna, om än ofta i mycket låga halter. Analyserna visar på en stor spridning i PFAS-koncentrationer.
- Den högsta nivån av högfluorerade ämnen uppmättes i en foundation. Denna produkt kommer inte klara de begränsningsregler som införs inom EU i juli 2020. Begränsningarna kommer gälla för PFOA och ämnen som kan omvandlas till PFOA. Förekomsten av PFOA och ämnen som kan omvandlas till PFOA är anmärkningsvärd, med tanke på att fluorindustrin uppger att dessa ämnen inte längre produceras eller används inom EU. Utöver denna kosmetiska produkt var det även sju skidvallor som inte kommer klara begränsningsreglerna som införs 2020.

Storstädernas tillsyn av kosmetiska produkter

- Inom detta delprojektet besöktes 65 butiker där över 500 kosmetiska produkter kontrollerades.
- Av de 20 kosmetiska produkter som analyserades hittades PFAS i 16 av dessa. I de flesta produkter är halterna låga men ett fåtal produkter hade höga halter, exempelvis den foundation som nämns ovan.
- 135 produkter kontrollerades avseende märkningen. Den vanligaste bristen var att varningstext inte fanns på svenska (48 produkter). Det var även många produkter som saknade namn och adress till ansvarig person (24 produkter) respektive funktionsbeskrivning på svenska (23 produkter). Det är en allvarlig brist att så många produkter saknade varningstext på svenska, innehållsförteckning och/eller namn och adress till ansvarig person. Detta är information som är viktig för konsumentens säkerhet och för att konsumenter ska kunna göra ett val när de köper en produkt. När märkningsbrister hittats har butiken uppmanats att plocka bort produkten från försäljning. I de fall som miljöstraffavgift varit aktuellt har det dömts ut.
- 62 produkter hittades som innehåller ett eller flera ämnen som skulle kunna definieras som mikroplaster. Inom ramen för detta projekt har vi inte närmare granskat mikroplasternas fysikaliska form, exempelvis om de är fasta eller flytande. Vi har inte heller granskat mikroplastens funktion i produkterna. Det går inte att enbart utifrån innehållsförteckningen avgöra om mikroplasten är tillsatt för att ha en rengörande,

skrubbande eller polerande effekt, eller om funktionen är någon annan. Vi kan därför inte fastställa utan närmare granskning om samtliga produkter omfattas av förbudet. Vissa av mikroplasterna hittades i produkter som inte är avsedda att sköljas av eller spottas ut och då omfattas produkterna inte av förbudet. Butiker som hade produkter innehållande mikroplaster har fått information om att kontakta sin leverantör för att utreda huruvida produkten omfattas av förbudet eller inte. Eftersom granskningen inte har varit heltäckande kan det finnas andra ämnen i produkterna som skulle kunna definieras som mikroplaster.

- Deltagarnas utvärderingar från frukostseminariet visar att de uppskattade denna typ av branschträff och vill gärna komma tillbaka på liknande träffar. De ansåg att träffen möjliggjorde bra diskussioner mellan oss och butikerna, samt mellan butikerna samt att informationen som förmedlades var värdefull för deras verksamheter.

Barnkonventionen

Barnkonventionen har beaktats vid handläggningen av detta ärende på följande sätt: Vår kontroll av och dialog med butiker som säljer varor syftar till att reducera risken för att barn och ungdomar exponeras för farliga ämnen. Barn och ungdomars hälsa och säkerhet främjas därmed.

Förslaget har utarbetats av Lisa Bülow, miljöinspektör

Samråd har skett med Arvin Ghasemi, miljöinspektör, Sanja Nogalo Culjak, enhetschef samt Jeanette Silow, avdelningschef, samtliga på avdelningen för miljö- och hälsoskydd.

Ansvariga

Rebecka Persson
Miljödirektör

Jeanette Silow
Avdelningschef
Avdelningen för miljö- och hälsoskydd